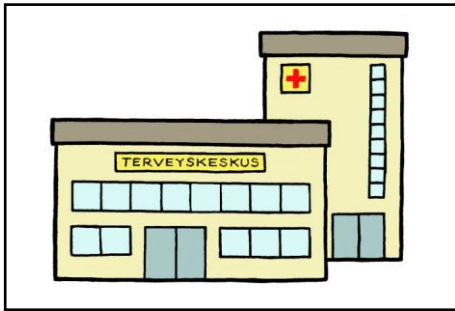

Hoitotyön kommunikoinnin kuvasanakirja

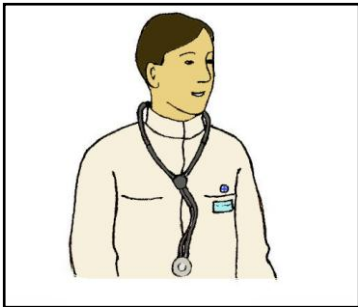

yksikkö _____

osasto _____

puhelinnumero _____

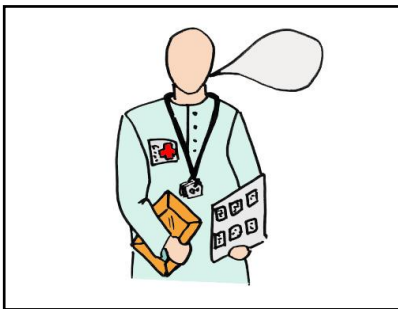
osoite _____

lääkäri

sairaanhoitaja

puheterapeutti

puhelinnumero

muu _____

Tekijä: Ashlee Oikarainen / Kajaanin ammattikorkeakoulu

Kuvat: Papunet-kuvapankki, www.papunet.net

ja kuvia myös lähteestä:

ARASAAC (<http://catedu.es/arasaac>) Licenses: CC(BY-NC-SA)

Pictogram-kuvien piirtäjä: Sergio Palao (merkattuna *)

Tämän teoksen kopiointi on kielletty ilman tekijän lupaa.

Sisällys

1 Kun puhuminen ei suju.....	4
1.1 Vinkkejä sujuvampaan kommunikointiin.....	5
1.2 Kuvasanakirjan käyttö.....	5
1.3 Kyllä/ei -kortit.....	6
2 Peruskommunikointia	
<hr/>	
2.1 Aakkostaulu.....	7
2.2 Numerotaulu ja kello.....	7
2.3 Viikonpäivät.....	8
2.4 Vuodenajat ja sää.....	8
2.5 Tunteet.....	9
2.6 Toimintaa.....	11
2.7 Kuka olet?.....	12
2.8 Kysymykset.....	13
3 Hoitotilanteet	
<hr/>	
3.1 Kipumittari ja kehon kuva.....	14
3.2 Liikkuminen.....	15
3.3 Asennonvaihto ja apuvälineet.....	16
3.4 WC.....	17
3.5 Pesut ja vaatteet.....	18
3.6 Ruoka ja juoma.....	19
4 Hoitotyön toimenpiteet	
<hr/>	
4.1 Lääkkeet.....	20
4.2 Sairaalan tulo, siirto tai kotiutus.....	21
4.3 Toimenpiteet sairaalassa.....	22
4.4 Keuhkot, aivot ja sydän.....	23
Kuvallinen kotisivu.....	24

1 Kun puhuminen ei suju

Onnistunut kommunikointi ja mahdollisuus olla vuorovaikutuksessa mukana luovat pohjan voimaantumisen tunteille ja hyvälle itsetunnolle. Yleisin tapa kommunikoida on sanoilla tai puhumalla. Kommunikointi on haasteellisempaa, kun toinen osapuoli ei kommunikoi puheella. Puheen tuottaminen ja ymmärtäminen ovat useiden osatekijöiden tuloksia, ja ne ovat herkkiä häiriöille. Puheilmaisu voi puuttua erinäisistä syistä kokonaan, väliaikaisesti tai pysyvästi. Puhumista voivat vaikeuttaa esimerkiksi kehitysvammat, kehitykselliset kielihäiriöt, jotkin neurologiset sairaudet, aivoverenkierron häiriöt ja aivovammat tai CP-vamma.

Puhevammaiset tarvitsevat samanlaista hoivaa ja huolenpitoa kuin muutkin, kun he ovat terveystilanteiden asiakkaina. Heidät tulee ottaa vuorovaikutustilanteisiin mukaan ja antaa heille mahdollisuus osallistua päätöksentekoon. Potilas voi herkästi turhautua, muuttua aggressiiviseksi ja passivoitua, kun hän ei pysty samalla tavalla kommunikoimaan kuin ennen, eikä häntä ymmärretä.

Puhevammaisen ikä ja puhevammaan liittyvät taustatekijät vaikuttavat asiakkaan kommunikointitarpeisiin ja kommunikointitapoihin. Esimerkiksi puhevammaisen lapsen kommunikointitarpeet ovat toisenlaiset kuin henkilön, joka on saanut puhevamman jonkin sairauden tai äkillisen tapaturman seurauksena. Sosiaali- ja terveysalan työntekijän tulee arvioida jokaisen puhevammaisen potilaan kommunikointitarpeita ja menetelmiä yksilöllisesti. Yhteistyötä tehdään tarvittaessa puheterapeutin, lääkärin ja hoitajien kanssa.

Puhetta tukemassa ja korvaamassa voidaan käyttää esimerkiksi kuvia. Kuvakommunikoinnissa kuvia käytetään samalla tavalla kuin puheessa sanoja, eli niiden avulla välitetään ja vastaanotetaan viestejä. Kuvilla voi esimerkiksi hakea huomiota, ilmaista päivittäisiä tarpeita, keskustella asioista, kieltäytyä, vastustaa, ihmetellä tai pyytää.

Opeta potilaalle kuvien käyttö vaiheittain. Puhu vain yhdestä asiasta kerrallaan.

Voit tarvittaessa peittää sivun muita kuvia, jos ne häiritsevät potilaan keskittymistä.

Ota omaiset mukaan kommunikointitilanteisiin. Ohjaus ja tuki on tärkeää niin omaisille kuin potilaillekin.

Huomioi potilaan kehon asento. Pystyasennosta on yleensä helpompi nähdä erilaisia menetelmiä. Käyttääkö potilas silmälaseja? Onko näkökentässä muutoksia, joita pitäisi ammattilaisen tutkia? Kuuleeko potilas selvästi?

1.1 Vinkkejä sujuvampaan kommunikointiin

Puhevammaisen henkilön kohtaaminen voi aluksi hämmentää. Voi olla epäselvää, mitä kaikkea tulee ottaa huomioon vuorovaikutuksessa puhevammaisen henkilön kanssa. Kommunikointitilanne tulisi alussa rauhoittaa ja antaa riittävästi kiireetöntä aikaa. Tulisi selvittää, mikä kommunikaatiokeino on jo käytössä, ja ottaa se tarvittaessa käyttöön. Katsekontaktin avulla ilmaistaan, kenelle viesti kohdistetaan. Keskustelukumppanin tulee käyttää selkeää ja yksinkertaista kieltä, varsinkin jos puhehäiriö aiheuttaa haasteita kielen ymmärtämisessä. Kysymyksiä voi asettaa, mutta aina yksi asia kerrallaan. Lisäkysymyksillä ja tarkennuksilla voi varmistaa, että asia on ymmärretty oikein.

Miten toimin, kun potilas ei puhu?

- Ota selvää, miten hän kommunikoi.
- Ole hänen kanssaan katsekontaktissa.
- Huomaa hänen kommunikointialoitteensa ja ilmauksensa (ilmeet, eleet, toiminta, ääntely, osoittaminen, viittomat, sanat jne.) ja vastaa niihin.
- Reagoi hatariinkin kommunikointialoitteisiin mielenkiinnolla.
- Käytä ikä- ja kehitystasoon sopivaa kieltä.
- Aina et voi ymmärtää, mitä toinen yrittää sanoa.
- Älä teeskentele ymmärtäväsi, jos et ymmärtänyt.
- Kerro, mitä ymmärsit ja pyydä toistamaan.
- Pyydä apua – joku toinen saattaa ymmärtää viestiä paremmin kuin sinä.
- Tarkista ympäristö – taustamelu voi vaikeuttaa kommunikaatiota huomattavasti.

(www.papunet.net)

1.2 Kuvasanakirjan käyttö

Kommunikointimenetelmien ensisijainen tavoite on toimiva kommunikointi. Menetelmiä rakennetaan niin, että ne tukevat toimivaa kommunikaatiota silloin, kun puhe on vielä vajavaista. On olennaista, että menetelmän sisältö on joustava. Kun kuntoutus etenee, menetelmässä tapahtuu muutoksia. Jos muutosten tunnistamisessa ja kommunikoinnin toimivuuden arvioinnissa tapahtuu paljon epäonnistumisia, menetelmien käyttö vaikeutuu ja puhevammaisen henkilö kärsii. On hyvä opettaa omaisia tai hoitavaa tahoa seuraamaan ja muuttamaan kommunikointimenetelmää.

Tämä opas on tarkoitettu helpottamaan puhevammaisen potilaan ja hoitohenkilökunnan välistä kommunikointia arjen hoitotilanteissa. Tämä kommunikointimenetelmä ei sovi kaikille puhevammaisille potilaille. Kuvat voivat olla vaikeita joillekin nähdä tai toiselle mahdotonta osoittaa haluamaansa kuvaa. Yhteistyössä ammattilaisten kanssa valitaan sopiva kommunikointimenetelmä, jotta voidaan vastata yksilöllisiin tarpeisiin. Tärkeintä on, että menetelmän avulla puhevammaisen pystyy varhaisessa hoidon vaiheessa kommunikoimaan tarpeensa muille ihmisille. Tämän oppaan takakansi on nimetty kuvalliseksi kotisivuksi, jonka avulla puhevammaisen potilas voi helposti osoittaa, mistä aiheesta hän haluaa kommunikoida.

Esimerkkejä kuvakommunikaation käytöstä...

- kuvakortisarjat
- kuvitetut päiväohjelmat
- omatekoinen vihko, jossa on kuvia arkielämän aiheista
- kuvataulut

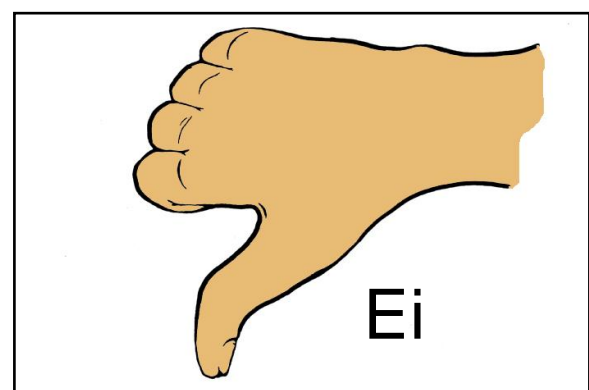
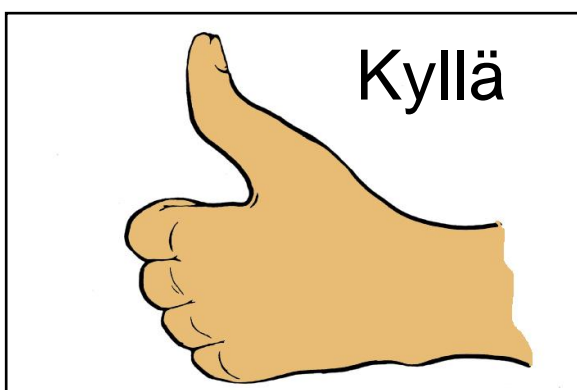
Kommunikointimenetelmien tavoitteena on, että puhevammaisen henkilö hallitsee omaa elämäänsä, vastaa omista asioistaan ja ilmaisee mielipiteensä ja tunteensa.

Lähteet:

Opas kommunikoinnin mahdollisuuksiin. 2007. Kehitysvammaliitto ry. Kirjapaino Keili: Helsinki.
Kuvat kommunikoinnissa. 2010. Kehitysvammaliitto ry. Kirjapaino Keili: Helsinki.

1.3 Kyllä/ei -kortit

Puhevammaiselle ihmiselle voi osoittaa kyllä/ei -kysymyksiä. Hän voi vastata kyllä tai ei omalla tavallaan, esimerkiksi räpsyttämällä silmiään, nyökkäämällä tai pudistamalla päätään, nostamalla peukaloa tai osoittamalla kyllä/ei -kortteihin. Usein puhevammaisen henkilön viestintä on sidoksissa siihen, mitä häneltä kysytään, kun muita kuvia tai menetelmiä ei ole käytössä. Voit tehdä potilaalle omat henkilökohtaiset kyllä/ei -kortit.

2.1 Aakkostaulu

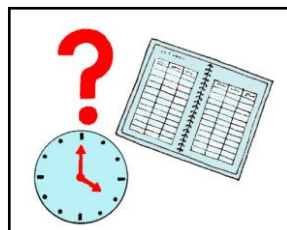
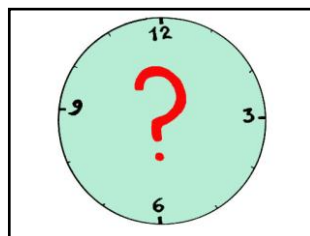
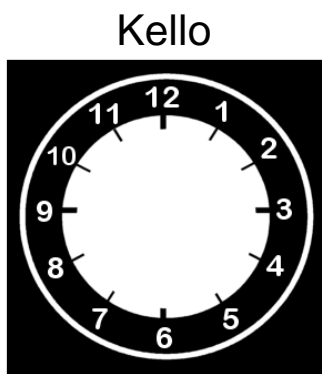
Osoita kirjaimiin ja kommunikoi taulun avulla. Voit tarvittaessa suurentaa ja tulostaa potilaalle oman taulun.

A	B	C	D	E	F	G	H
I	J	K	L	M	N	O	P
Q	R	S	T	U	V	W	X
Y	Z	Å	Ä	Ö	.	?	!

2.2 Numerotaulu ja kello

Esimerkki: Käytä numerotaulua kysyäksesi päivämäärää tai kellonaikaa.

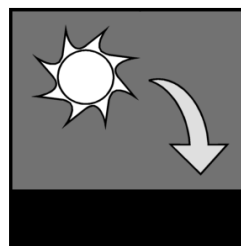
1	2	3	4	5
6	7	8	9	0

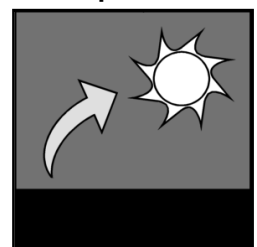
aamu

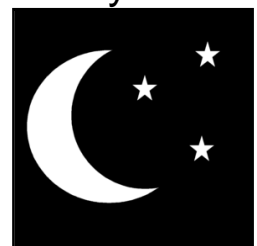
ilta

päivä

yö

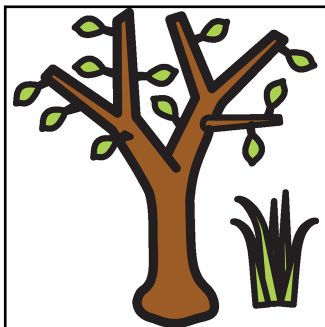
2.3 Viikonpäivät

Voit tunnistaa päivän värien avulla.

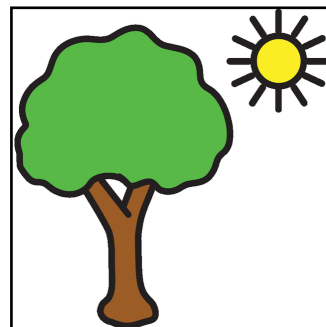

2.4 Vuodenajat ja sää

kevät

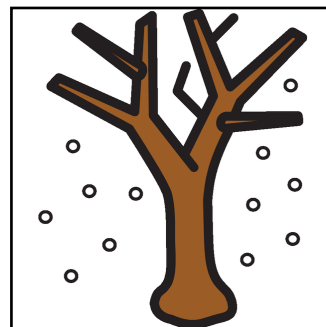
kesä

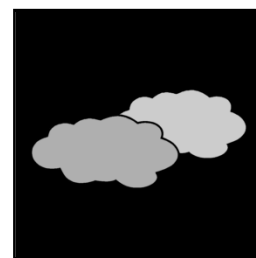
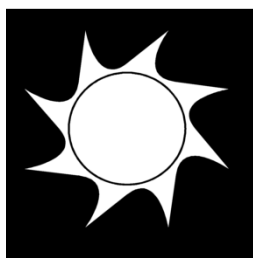
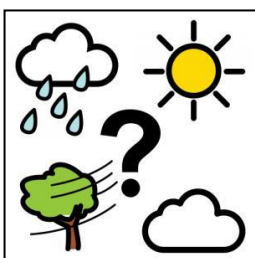
syksy

talvi

sää*

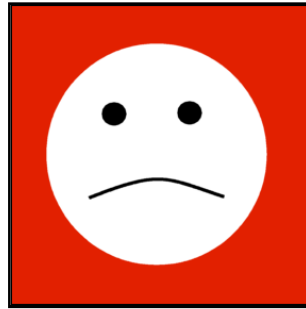

2.5 Tunteet

hyvä

huono

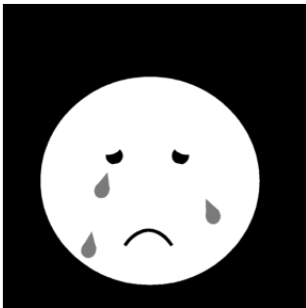
vihainen

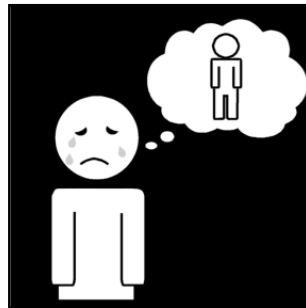
pelottaa

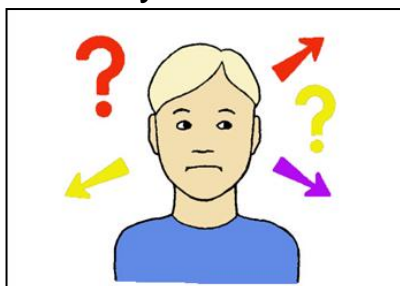
surullinen

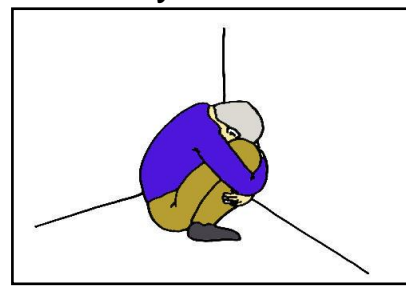
ikävä

en ymmärrä

yksin

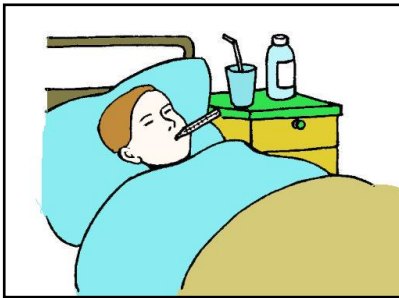
kylmä

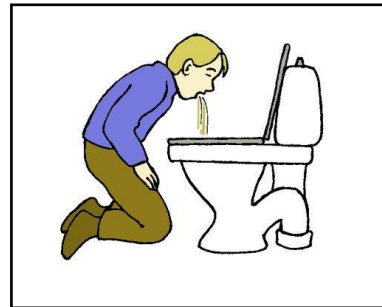
kuuma

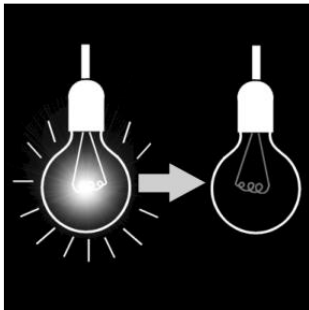
sairas

oksettaa

valo päälle

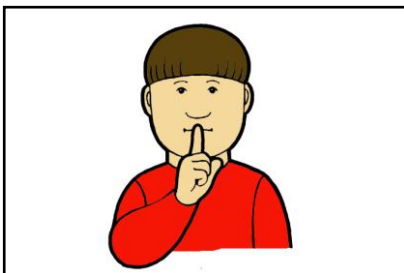

huimaa

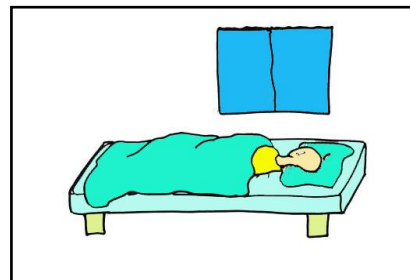

valo pois

hiljaa

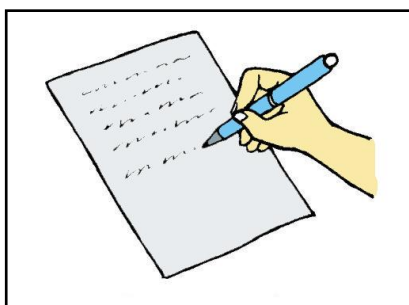

levätä

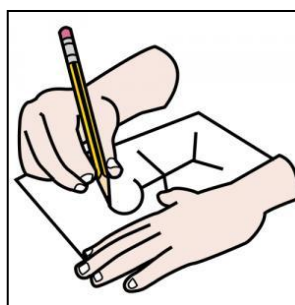

2.6 Toimintaa

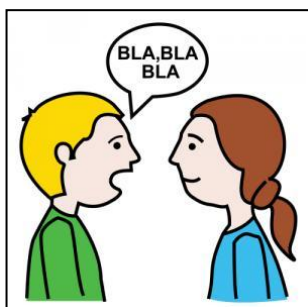
kirjoittaa

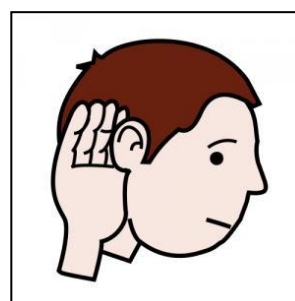
piirtää*

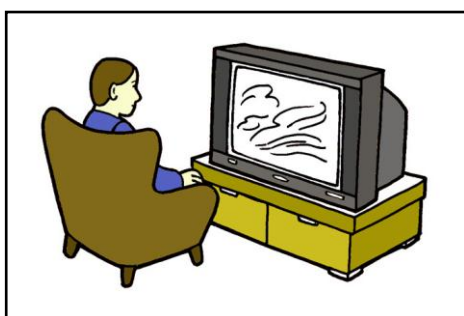
puhua*

kuunnella*

katsoa televisiota

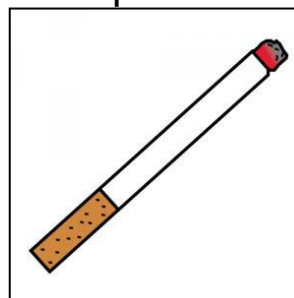
musiikki

ulos

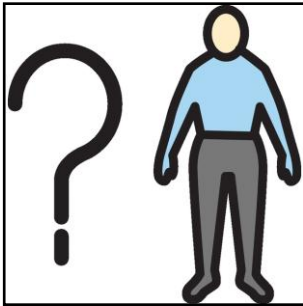

tupakka*

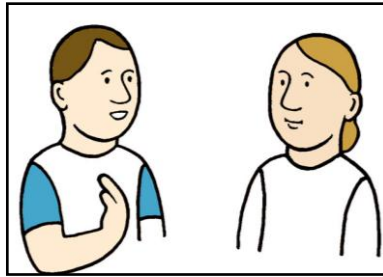

2.7 Kuka olet?

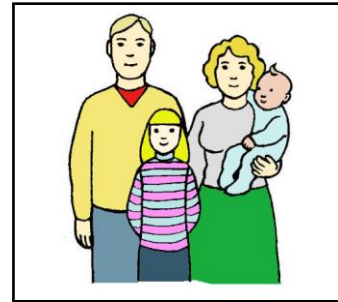
kuka

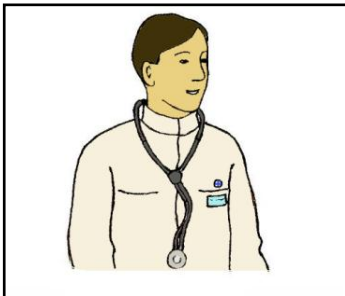
minä

omaiset

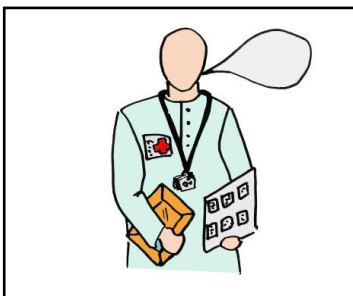
lääkäri

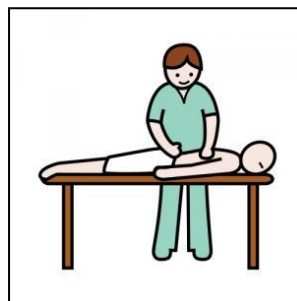
hoitaja

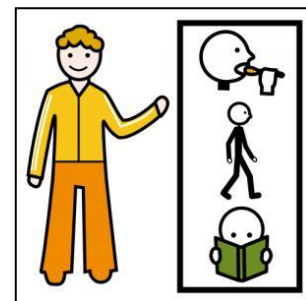
puheterapeutti

fysioterapeutti*

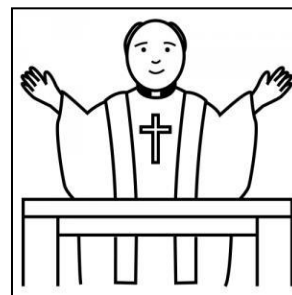
toimintaterapeutti*

sosiaalityöntekijä*

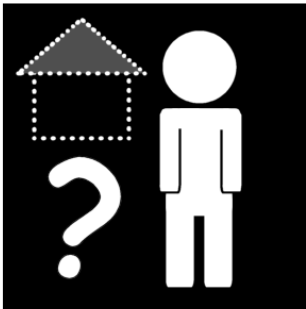
pappi*

2.8 Kysymykset

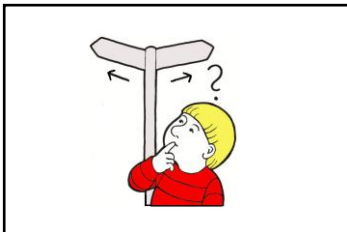
missä?

päivä? (sivu 8)

mihin?

Mitä?
Miksi?
Mikä syy?
Miten?
Mitä on tapahtunut?

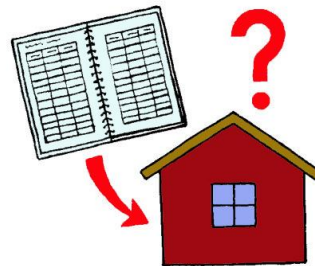
Paljonko kello on?

Milloin?

Kuinka kauan? (sivu 7)

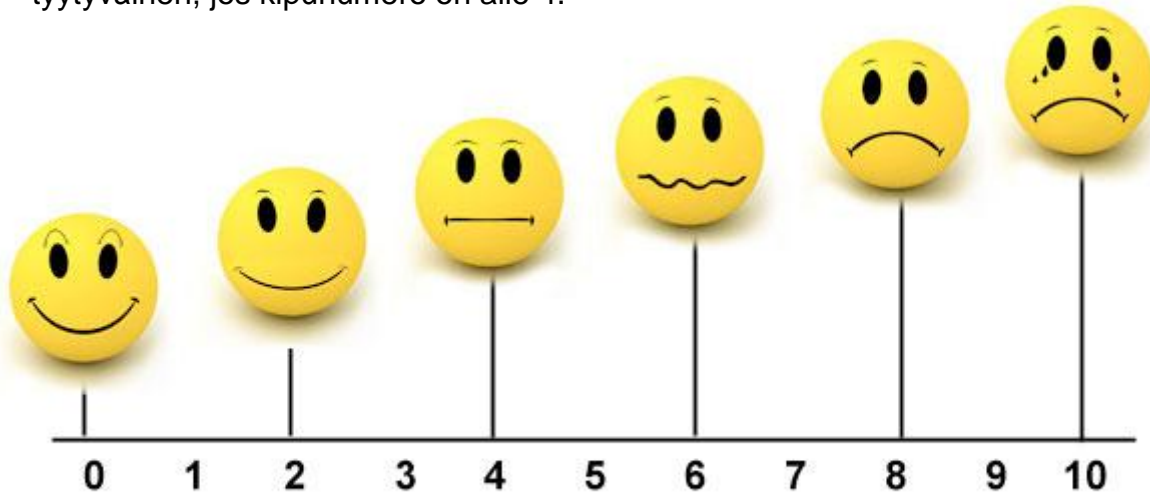

kotiin?

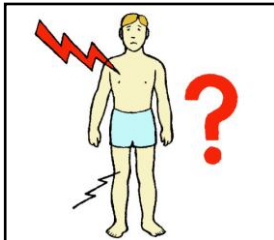
3.1 Kipumittari ja kehon kuva

Kipumittarin tarkoituksena on auttaa hoitohenkilökuntaa arvioimaan potilaan kipua yksilöllisesti. Kysy potilaalta, mikä hänen kipunsa on 0 - 10 mittarissa (hän voi näyttää sormella). Potilas voi osoittaa kasvokuviiin kipua ilmaistessaan. Seuraa potilaan eleitä ja ilmeitä, jos potilas ei pysty kuvienkaan avulla kommunikoimaan. Kysy, mikä on potilasta hyvä tavoite. Esimerkiksi kroonisesta kivusta kärsivä voi olla tyytyväinen, jos kipunumero on alle 4.

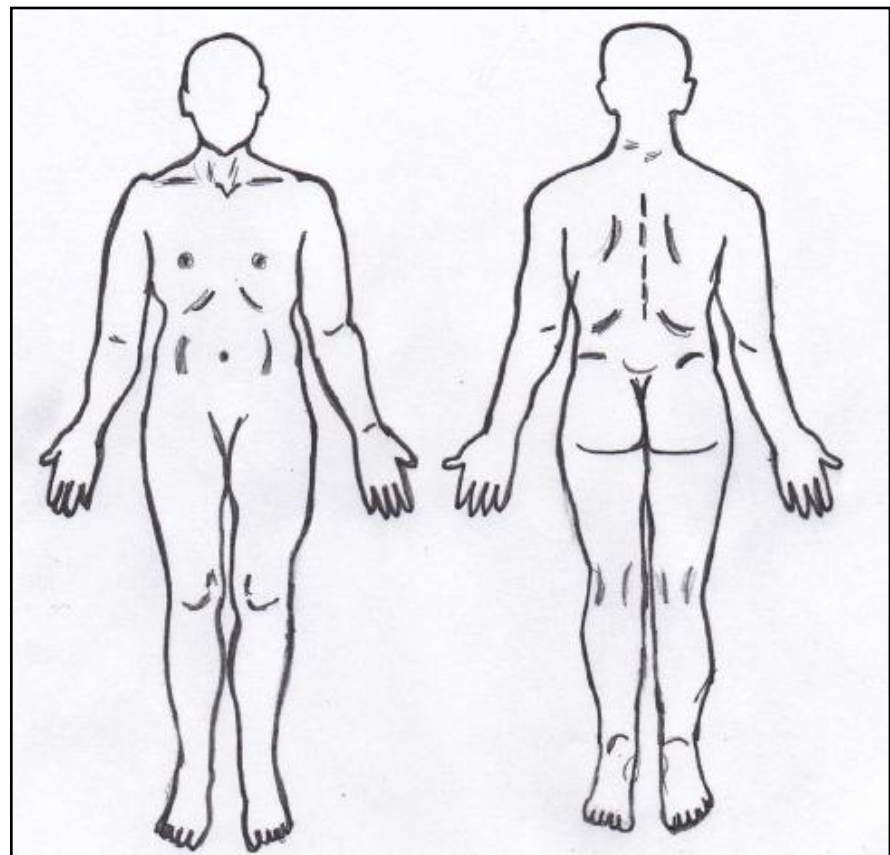

ei oireita	lievä	keskivaikea	vakava

Kipumittarin piirtäjä: Lila Ivey, Hospice of Marion County
 Kehon kuvan piirtäjä: Ashlee Oikarainen

Kipulääke (sivu 21)	
säteilevä kipu	
puristava kipu	
vihlova kipu	
kirvelee	
polttaa*	

3.2 Liikkuminen

Kipu kannattaa hoitaa ennen kuin potilas lähtee liikkeelle. Kipu voidaan lievittää myös säännöllisellä asennonvaihdolla. Näytä puhevammaiselle potilaalle kuva siitä, mitä tehdään seuraavaksi.

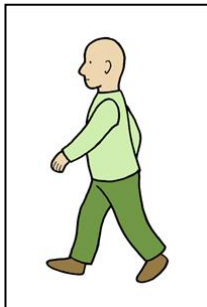
fysioterapia/voimistelu*

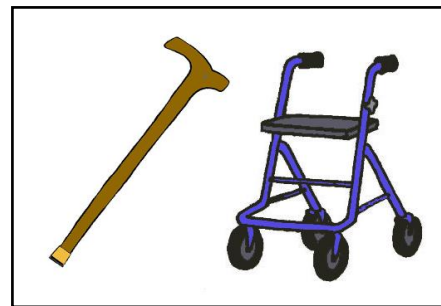
hieronta*

kävely*

apuvälineet

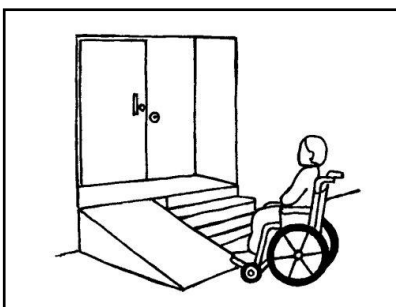
pyörätuoli

nosturi

ramppi

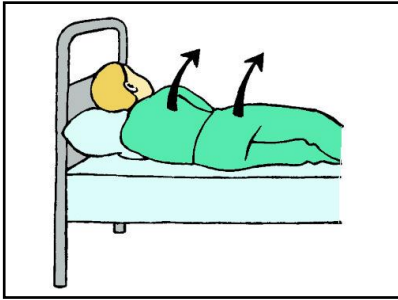

portaat

3.3 Asennonvaihto ja apuvälineet

pystyasento

tyyny

peitto

silmälasit

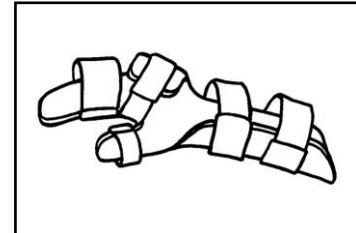
kuulolaite

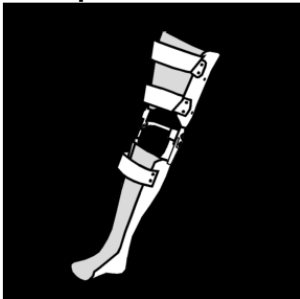
sauvat

lasta

proteesi

kipsi pois

tukisukat

kipsi

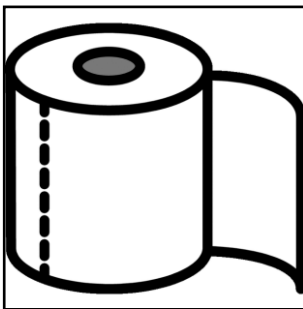

3.4 WC

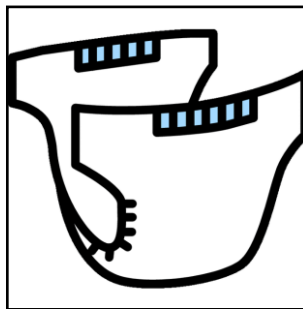
hoitajan avulla vessaan

vessapaperi

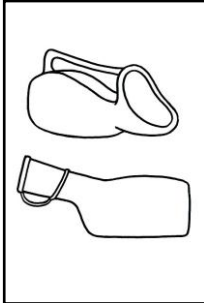
vaippa

side

pissapullo

katetri

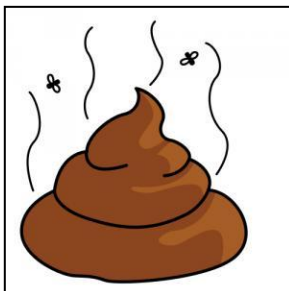
alusastia

ummetus

ripuli

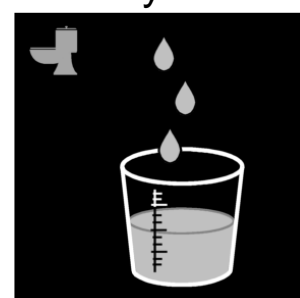
uloste*

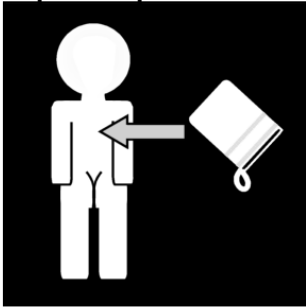
virtsa*

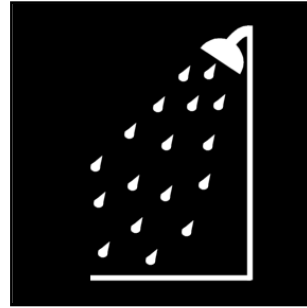
näyte

3.5 Pesut ja vaatteet pikkupesu

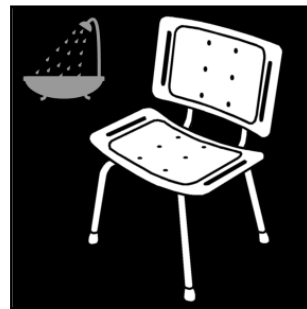
suihku

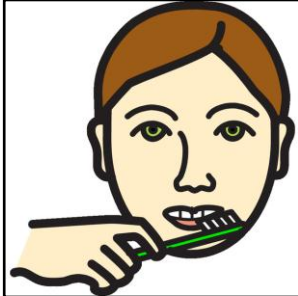
käsienpesu

suihktuoli

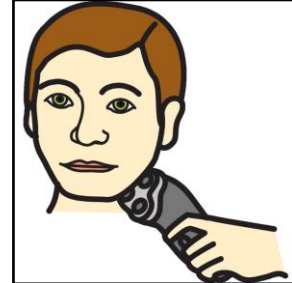
hampaiden pesu

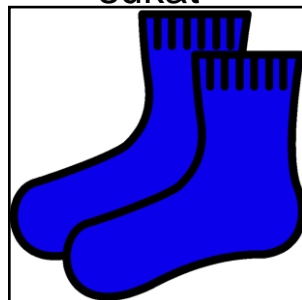
tekohampaat

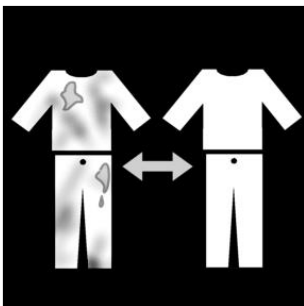
ajaa parta

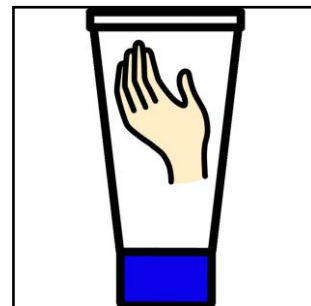
sukat

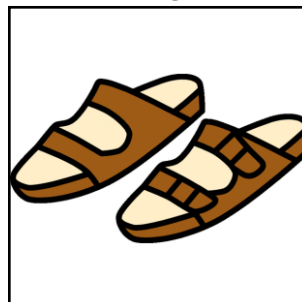
puhtaat vaatteet

voide

kengät

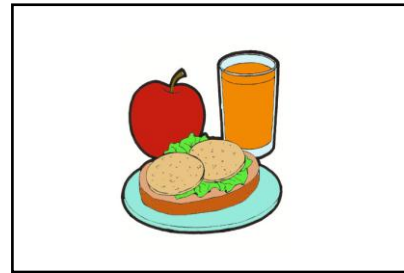
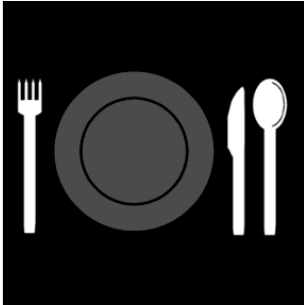
3.6 Ruoka ja juoma

Kerro potilaalle, mihin aikaan yksikössä ruokaillaan. Kysy potilaan omaiselta, mitä potilas syö yleensä kotona ja onko ruoka-allergioita. Dokumentoi allergiat potilastietoihin! Ravinnotta (sivu 20)

aamupala: _____ iltapala: _____

lounas: _____ välipala/kahvi: _____

päivällinen: _____

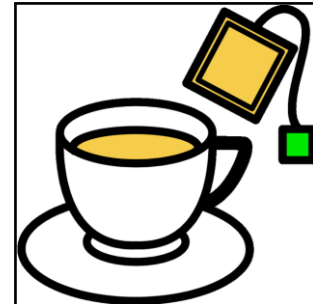
ruokasali

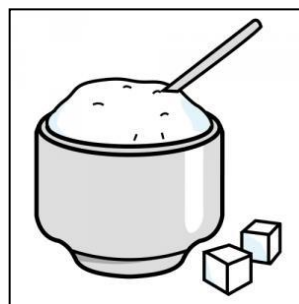
kahvi

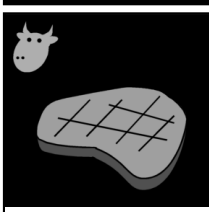
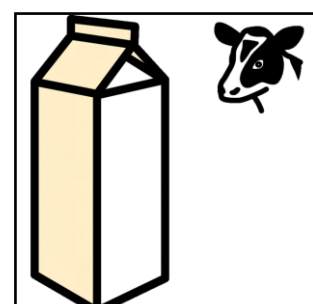
tee

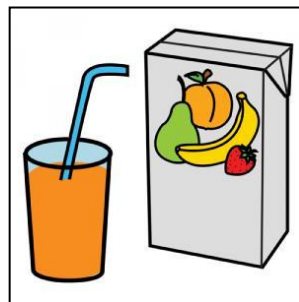
sokeri*

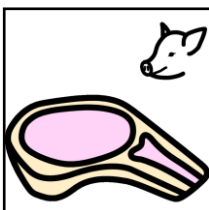
maito

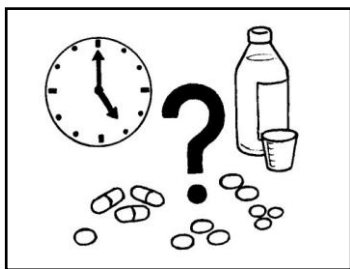
mehu*

vesi

4.1 Lääkkeet

aamu: _____
 päivä: _____
 iltapäivä: _____
 ilta: _____
 yö: _____

lääketabletti

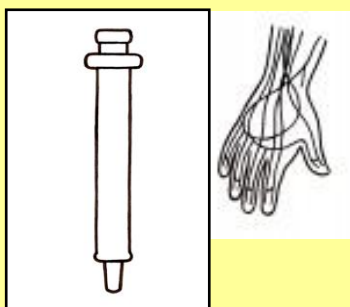
nestemäinen lääke

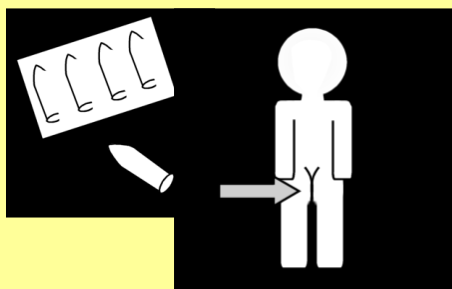
lääkepiikki

suonensisäinen
IV lääke

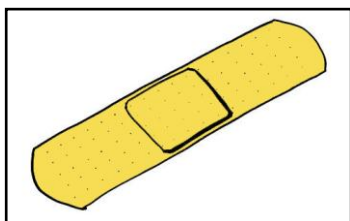
peräpuikko

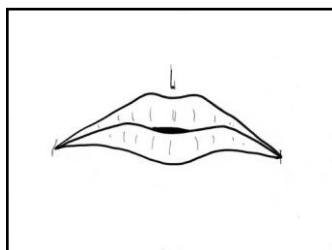
lääkevoide

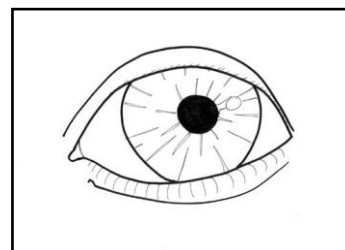
laastari

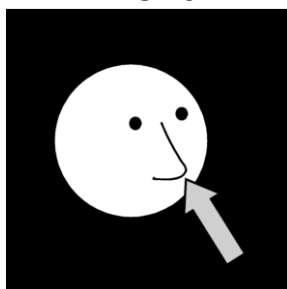
suun kautta

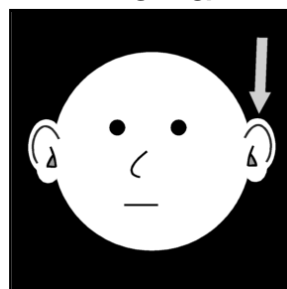
silmä

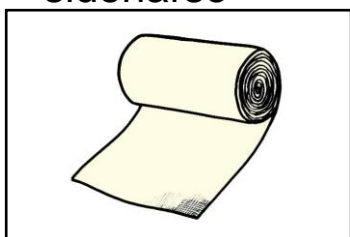
nenä

korva

sideharso

4.2 Sairaalan tulo, siirto tai kotiutus

Puhevammaiselle potilaalle tulee kertoa etukäteen mahdollisesta kotiuttamisesta tai siirrosta toiseen yksikköön. On tärkeää, että omaiset ja potilas tietävät jatkohoidoista ja kommunikointimahdollisuuksista. Lisätietoa (esim. apuvälinearvioinnista, puhevammaisuudesta) löytyy www.papunet.net sivuilta.

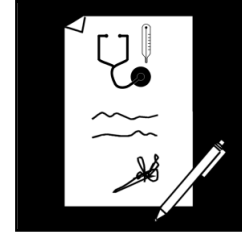
Kelakortti/vakuutus

passi

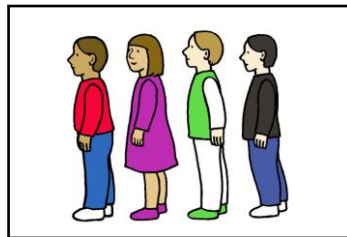
lähete

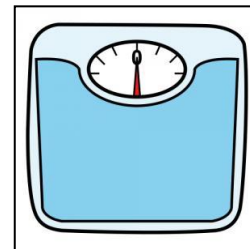
resepti

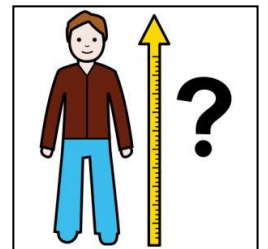
jonotus

paino*

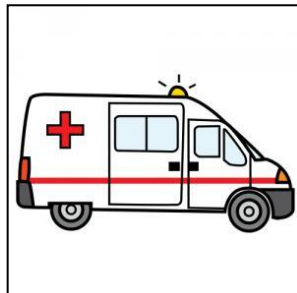
pituus*

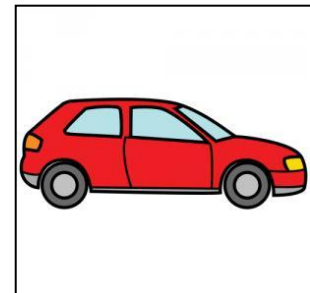
taxi

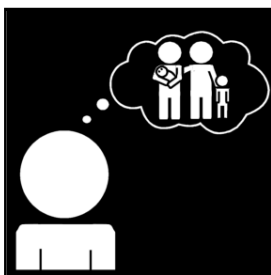
ambulanssi*

auto*

omainen

apuvälinearvio

kotipalvelu

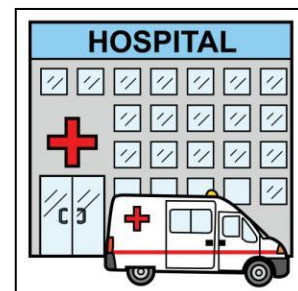
apteekki*

koti*

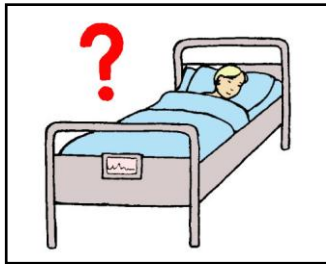

sairaala*

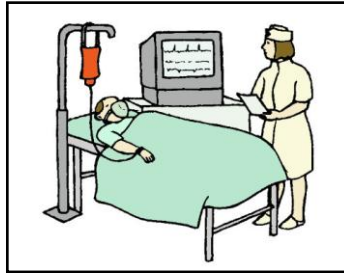

4.3 Toimenpiteet sairaalassa

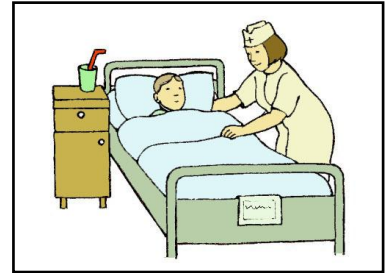
missä

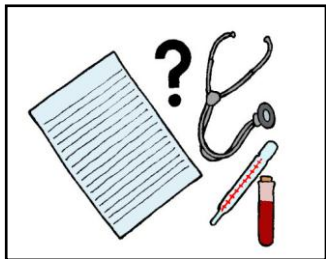
seuranta

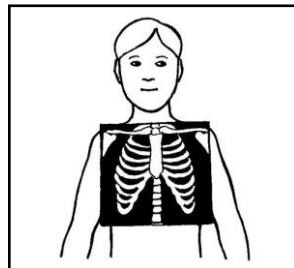
osasto

mitä tutkimuksia?

röntgen

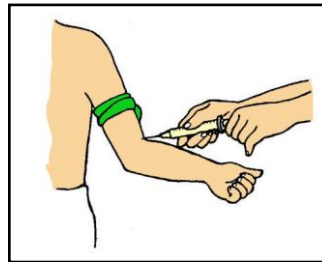
murtunut luu (16)

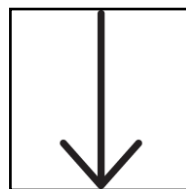
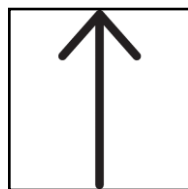
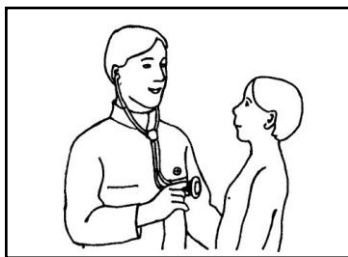
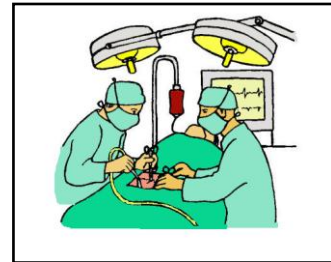
Ravinnotta!

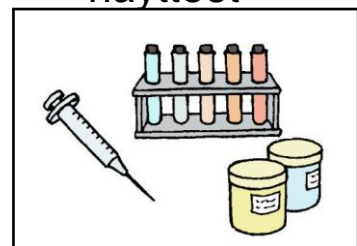
verikoe

leikkaus

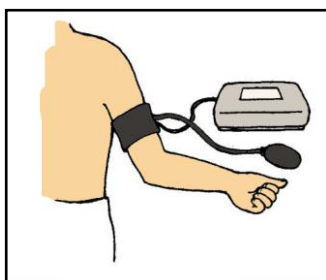
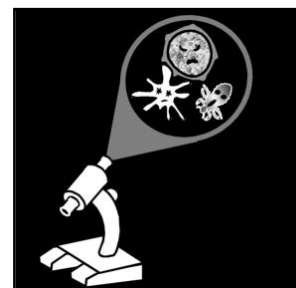
näytteet

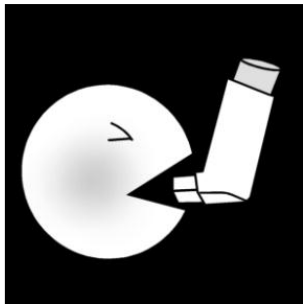
lämpö

bakteeri

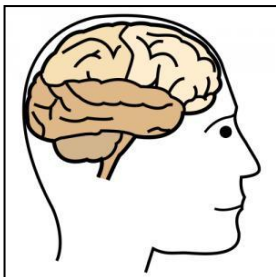

4.4 Keuhkot, aivot ja sydän astma nuha

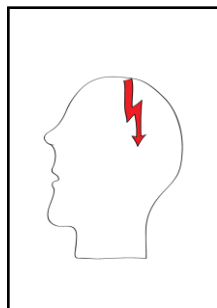

vaikeaa hengittää
imu/limainen

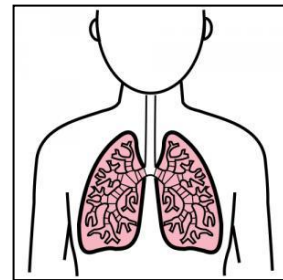
aivot*

kohtaus/
aivoinfarkti

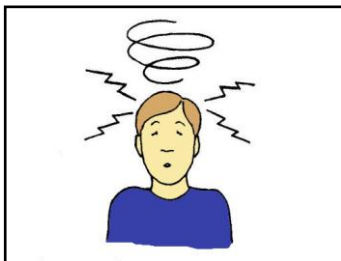
keuhkot*

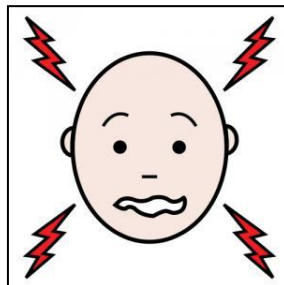
yskä*

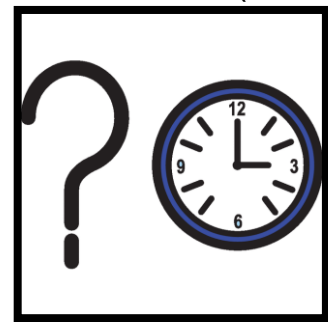
huimaa

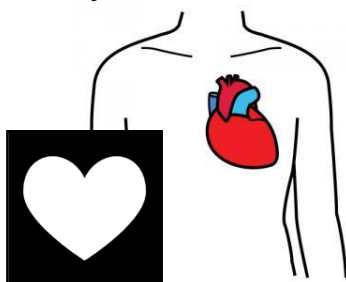
päänsärky*

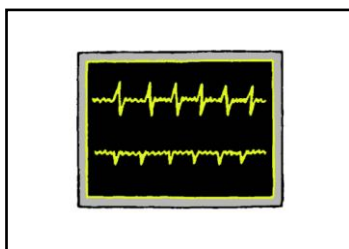
milloin alkoi?(sivu 7)

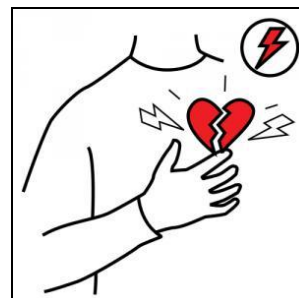
sydän*

EKG

rintakipu*

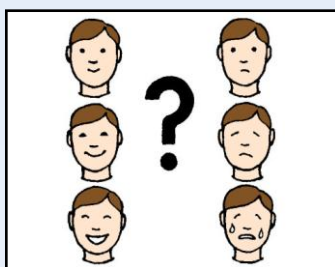
Kuvallinen kotisivu (sivunumero)

Numero- tai
aakkostaulu (7)

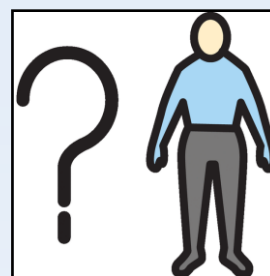
1	2	3	4	5
6	7	8	9	0

A	B	C	D	E	F	G	H
I	J	K	L	M	N	O	P
Q	R	S	T	U	V	W	X
Y	Z	Ä	Å	Ö	.	?	!

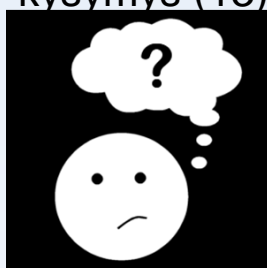
tunteet (9)

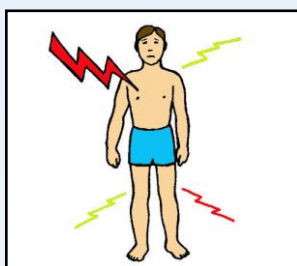
kuka olet (12)

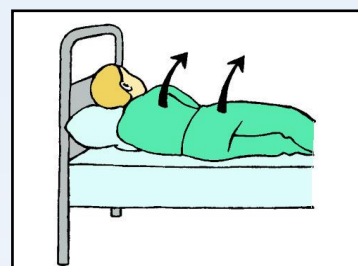
kysymys (13)

kipu (14)

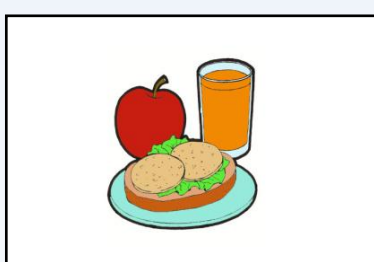
asennonvaihto (16)

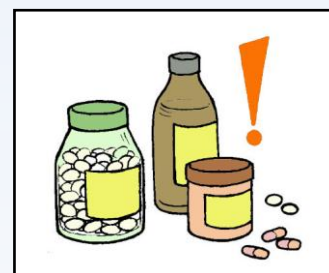
WC (17)

ruoka ja juoma (19)

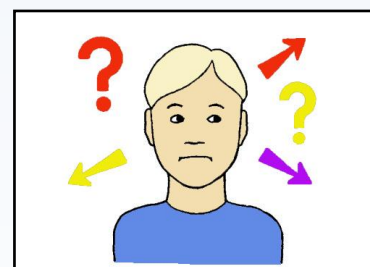
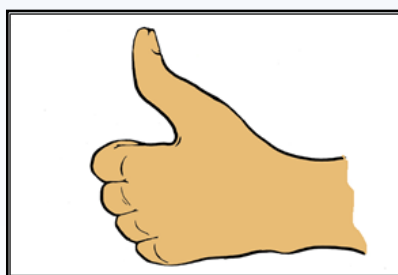
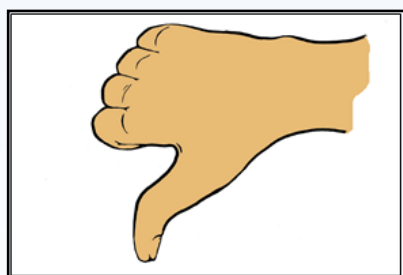
lääkkeet (20)

ei

kyllä

en ymmärrä

lopetta

ei tässä

apua

Anteeksi

Kiitos

